

УДК 378:372.881

DOI: <https://doi.org/10.17721/2415-3699.2023.17.09>

Ольга ПЛАХОТНИК, д-р пед. наук, проф.

ORCID ID: 0000-0002-7732-5554

e-mail: olgaplakhotnik@hotmail.com

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ІНТЕРАКТИВНІ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Серед різних стратегій організації освітньої діяльності учені виділяють кілька: пряму стратегію, яка концентрується на особі викладача та є ефективною під час подачі інформації. За такої стратегії передбачається застосування різних форм і методів навчання. Це може бути, зокрема, класична лекція, лекція-візуалізація, лекція з запланованими помилками, демонстрація й ін.

Водночас непрямі стратегії сконцентровані на здобувачах освіти. Прикладами методів такої стратегії може бути формування концепції, створення понятійних карт, рефлексивна дискусія, метод кейсів тощо. Важливою в цьому процесі стає еспериментальна стратегія, яка концентрується на здобувачах освіти й орієнтована на включеність їх у безпосередню діяльність. У цьому випадку головним стає не просте досягнення мети, а сам процес пошуку. Тому увага концентрується переважно на дослідницьких проєктах, коли застосовується стратегія самостійного навчання з використанням методів, які сприяють розвитку індивідуальної ініціативи особистості, зокрема, написання есе, навчання за допомогою комп'ютера, індивідуальні дослідницькі проєкти, доповіді й ін.

Ключові слова: вища школа, готовність до професійної діяльності, інтерактивні стратегії, здобувачі освіти.

Вступ

Одним із найважливіших завдань сучасної вищої школи є прагнення до якості та досконалості. Викладач, як одна з центральних фігур у досягненні цієї мети, має прийти до неї через вдосконалення колективних та індивідуальних стимулів, опанування нового стилю поведінки, певних професійних і культурних цінностей. Не меншою мірою його успіх, здатність інтегрувати досконалисть у свою свідомість і практику залежить від спроможності опанувати сучасну технологію навчального процесу. Нормою має ставати побудова навчального процесу так, коли значну частину відповідальності за результати навчання перебирають на себе студенти. Для багатьох студентів такі вимоги можуть здаватися незвичайними, новими, але саме така технологія організації навчальної діяльності здатна принести незрівнянно вищий рівень ефективності.

Нам відомо, що діалогічні, так звані активні форми навчання перестали бути надбанням лише невеликої частини викладачів вищої школи, які були завжди схильні до інновацій, методичних і змістовних експериментів, прагнення вийти за межі усталених стандартів і традиційної академічної практики. Саме швидкий темп розповсюдження інтерактивних, дискусійних, ігрових і рольових форм колективного навчання в поєднанні зі студентськими дослідницькими проєктами та використанням електронних засобів і технологій відкриває великі за своїм потенціалом можливості для більш широкого кола викладачів української вищої школи.

Основною *метою статті* є спроба запропонувати практичний огляд найбільш розповсюджених у вітчизняній освітній практиці інтерактивних методів навчання для подальшого їхнього вдосконалення та модернізації. Автор через систему методичних порад спробувала поділитися своїми багаторічними спостереженнями, результатами власних педагогічних експериментів, для визначення тієї манери професійної поведінки, ставлення та техніки роботи, яка перетворює викладача вищої школи на успішного фахівця.

Огляд літератури. Аналіз наукових джерел (Дичківська, 2004; Кузьменко, 2003; Пехота, 2003; Підласий, 1998; Софій, 2003; Шевчук, & Фенрих, 2005) дозволяє стверджувати, що під поняттям "інтерактивна стратегія" варто розуміти, насамперед, як "інтерактивність" освітньо-виховного процесу, тобто взаємодію того, що взаємодіє, впливає один на одного. Явище

інтерактивності розглядається науковцями як здатність до взаємодії, навчання в режимі бесіди, діалогу, дії. Тож, інтерактивним є такий метод, у якому суб'єкт навчання стає безпосереднім "активним" учасником освітнього процесу та своїми діями створює власне навчальне середовище. Варто зазначити, що інтерактивна стратегія має такі ознаки: а) навчання будується на взаємодії суб'єктів навчання, середовища, яке і є простором для застосування засвоєного досвіду; б) освітній процес змінює взаємодію суб'єктів навчання, тобто активність викладача поступається активності студента, де головним завданням першого виступає створення умов для підвищення ініціативи студента, осмислення, рефлексії, застосування на практиці (Січкарук, 2016; Фіцула, 2010).

Інтерактивна стратегія дозволяє використовувати різноманітні групові й інтерактивні методи, що спонукають до взаємодії учасників освітнього процесу: дискусії, "мозкова атака", джигсо, інтерв'ю, "круглі столи", коопероване навчання, дебати, метод проєктів, метод кейсів та ін. Незаперечним є факт, що у процесі інтерактивного навчання студенти вчать критично мислити, розв'язувати складні проблеми, зважувати альтернативні думки, аналізувати відповідні обставини й інформацію, беруть участь у дискусіях і на цих засадах приймають продумані рішення.

До основних характеристик інтерактивного навчання належать:

а) за короткий час опановується великий обсяг нового матеріалу; включеність та активність: у роботі задіяні всі слухачі, відпрацьовується вміння працювати у груп (команді);

б) наявність партнерських відносин суб'єктів навчання; формується позитивне ставлення до опонента; навички толерантного спілкування, кожен має можливість пропонувати свою думку; створення комфортних і сприятливих умов навчання;

в) спеціальна організація й різноманітність форм роботи;

г) розвиток ініціативності студента; розвиток здібності самостійно приймати рішення, знаходити нестандартні варіанти розв'язання виховних особистісно орієнтованих ситуацій;

д) хід і результат професійної підготовки набуває особистісно орієнтованого значення для всіх учасників навчального процесу;

е) майбутній фахівець відчуває власну успішність, набуває статусу суб'єкту взаємодії, бере участь у процесі навчання на засадах власної освітньої траєкторії

© Плахотник Ольга, 2023

(Доброскок І. І., Коцур В. П., & Нікітчина С. О., 2008; Остапчук, & Мирончук, 2014; Січкарук, 2016).

Результати

Варто зазначити, що серед різних стратегій організації освітньої діяльності вчені виділяють *пряму* стратегію, що концентрується на особі викладача та є ефективною під час передачі інформації. За такої стратегії передбачається застосування різних форм і методів навчання. Це може бути, зокрема, класична лекція, лекція-візуалізація, лекція із запланованими помилками, демонстрація й ін.

Водночас *непряма* стратегія сконцентрована на здобувачах освіти. Прикладами методів такої стратегії може бути формування концепції, створення понятійних карт, рефлексивна дискусія, метод кейсів й ін.

Важливою у цьому процесі стає *еспериментальна* стратегія, яка концентрується на здобувачу освіти й орієнтована на безпосередню включеність у діяльність. У цьому випадку головним стає не просте досягнення мети, а сам процес пошуку. Тому увага концентрується переважно на дослідницьких проєктах, коли застосовується стратегія самостійного навчання з використанням методів, які сприяють розвитку індивідуальної ініціативи особистості, зокрема, написання есе, навчання за допомогою комп'ютера, індивідуальні дослідницькі проєкти, доповіді й ін.

Аналіз літератури дає підстави розглядати термін "інновація" в педагогічній науці як актуалізацію розвитку професійної креативності педагога через інтерактивні форми активізації цього процесу. Тож, інтерактивне навчання сприяє прояву творчої бази особистості, оскільки змушує працювати її внутрішні механізми. А суть інтерактивних методів навчання вбачається в орієнтації на мобілізацію пізнавальних сил і прагнень здобувачів освіти, на пробудження інтересу до пізнання, становлення власних способів діяльності, розвитку вміння концентруватися на творчому процесі й отримувати від цього задоволення (Пометун, 2007; Сисоєва, 2011). Завдяки інтерактивним методам відбувається "звернення" до суб'єктивного досвіду майбутніх викладачів, що дозволяє їм у процесі отримання відповідних компетенцій оволодіти власні способи "відкриття" соціального досвіду через залучення здобувачів освіти до розв'язання проблем, що максимально наближені до майбутньої професійної діяльності. Вивчення й узагальнення творчого досвіду вітчизняних закладів вищої освіти переконує в тому, що як один зі способів розвитку продуктивного мислення здобувачів освіти у процесі професійно орієнтованої діяльності ці методи дозволяють не просто відтворити, засвоєні у ЗВО знання, а й сформулювати пізнавальну самостійність, розвинути вміння мобілізувати необхідні творчі здібності та реалізувати себе, зробивши власний вибір.

Переконливим є той факт, що процес інтерактивного навчання відбувається за умови активної взаємодії всіх суб'єктів навчання. Фактично, це проявляється у взаємонавчанні (групове, колективне), де всі учасники освітнього процесу є рівнозначними суб'єктами навчання. Результатом організації інтерактивного навчання можна передбачити моделювання елементів освітньо-виховного процесу, життєвих ситуацій й ін. Як і будь-яка педагогічна технологія, інтерактивна технологія навчання включає: а) *концептуальну основу*, яка визначає інноваційний тип навчання, орієнтований на особистість суб'єкта навчання і який стимулює творчі процеси щодо оволодіння навчальним матеріалом, активізує пізнавальну діяльність за допомогою активних, діалогових форм організації занять; б) *змістову частину* (навчально-наукову, навчально-методичну, навчально-організаційну, яка відображається, відбивається й

організується змістом навчання); в) *процесуальну частину*, яку утворюють моделі технологій навчання, що в кожному конкретному випадку становлять певну сукупність методів навчання, дидактичні стратегії, базові технології організації взаємодії суттєвих чинників педагогічної системи (Дичківська, 2004; Підласий, 1998; Сисоєва, 2008; Фіцула, 2010).

Особливістю інтерактивних технологій навчання є включення в них чітко спланованого очікуваного результату навчання, окремі інтерактивні методи і прийоми, які стимулюють процес пізнання; розумові й навчальні умови та процедури, за допомогою яких можна досягти запланованих результатів. Варто наголосити, що на відміну від методик навчання, інтерактивні навчальні технології не використовуються для виконання навчальних завдань – вони визначають кінцевий результат своєю структурою. Найбільш відомими щодо форм організації й методів навчання у вищій школі вважаються інтерактивні технології кооперативного навчання (робота в парах, "карусель", "акваріум", робота в малих групах), технології ситуативного моделювання (імітаційні ігри, рольова гра, драматизація), технології опрацювання дискусійних питань інтерактивні технології колективно-групового навчання "мозковий шторм", "навчаючись вчуся", ("відкритий мікрофон", "незакінчене речення") та ін. (Пометун, 2007; Січкарук, 2016 й ін.).

Ураховуючи висновки науковців про те, що ефективність застосування інтерактивних технологій матиме сенс лише в тому випадку, якщо матиме місце використання певної адаптивної перехідної системи навчання, яка б передбачала, передусім традиційну систему навчання та містила сучасні інновації у вигляді інтерактивних форм на основі інформаційно-комунікаційних технологій. Пошуки шляхів удосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти, інтенсивність якого значно зросла протягом останніх років, довели необхідність запровадження сучасних інформаційних технологій навчання, що базуються на широкому, науково обгрунтованому використанні технічних засобів навчання (Плахотнік, 2021).

У процесі вивчення освітніх компонентів із майбутніми фахівцями педагогіки вищої школи, зі здобувачами освіти, де викладається педагогіка вищої школи, ми спостерігали, що використання інтерактивних технологій істотно впливає на ступінь сформованості у студентів високої внутрішньої та зовнішньої мотивації, активності в інформаційно-пізнавальній операційно-діяльній, креативно-рефлексивній, оцінювальній діяльності, що виявляється у самовизначеності та самореалізації особистості майбутніх викладачів. Система інтерактивних занять, що базується на презентації своєї позиції, розвиває в майбутнього викладача готовність відстоювати свої переконання, вміння передавати потрібну думку, заряджати своєю ідеєю тощо. Водночас взаємодія педагога і студента виявляється у процесі "конструювання бар'єрів і проєктування шляхів їх спільного подолання" (Дичківська, 2004).

Інноваційні підходи здійснюються також у практиці застосування тренінгів, зважаючи на оригінальність їхніх програм, адаптованість щодо суб'єктів діяльності тощо.

Практика нашої роботи дає можливість засвідчити, що оптимально ефективним є позиційно-рольовий тренінг. Саме він допомагає магістрантам активізувати здатність щодо вибору рішення, прогнозувати розвиток процесів, які розглядаються в педагогічних ситуаціях, формувати в учасників тренінгу відкритість до змін, які так необхідні професійно мобільному фахівцю. Виконуючи роль викладача, магістрант може продемонструвати: свою інтерпретацію ситуації в цілому; власні дії в цій ситуації, їхню мету, зміст; емоційне ставлення, свої почуття.

У цій позиції учасник тренінгу повинен з'ясувати для себе: пояснення (усвідомлення) ситуації й мети, що ставиться перед собою; у чому суть особистої позиції в ситуації; потенційні дії, вибір оптимального варіанту виходу із ситуації; ставлення до всіх учасників ситуації, власний емоційний стан.

У контексті інтерактивного навчання, знання, з одного боку, є певною інформацією про навколишній світ, особливістю якої є те, що здобувач освіти отримує не готову інформацію від викладача, а шляхом власної активності. З іншого боку – у процесі взаємодії на занятті з групою і викладачем магістранти опановують систему апробованих на тренінгу способів діяльності стосовно себе, соціуму, засвоюють різні механізми пошуку знань в індивідуальній і колективній діяльності. Отже, отримані студентом знання, уміння й навички, стають і інструментом для самостійного їхнього здобування. Для формування життєвої позиції й особистості фахівця з відповідною системою цінностей інтерактивні методи навчання створюють необхідні передумови.

Під інтерактивними дидактичними стратегіями розвитку готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності варто розуміти конкретні орієнтири щодо досягнення цілей підготовки фахівців на основі пізнаних закономірностей. Ці орієнтири стосуються регулювання різноманітних і змістовних стосунків учасників зазначеного процесу, оскільки за характером власного існування вони мають суб'єктивний характер (визначають діяльність педагога й навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти як об'єктів і суб'єктів навчання; відображають внутрішню сутність і сенс діяльності суб'єктів та об'єктів підготовки; визначають прикладну спрямованість діяльності педагога; зумовлюють характер й особливості навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти; визначають взаємозалежність і взаємозумовленість усіх компонентів дидактичного процесу взагалі та між суб'єктами цього процесу зокрема тощо); з'ясування провідних тенденцій навчання майбутніх педагогів; розв'язання суперечностей процесу навчання, умов досягнення успіхів у освітньо-виховному процесі; визначення основних положень, на яких засноване викладання освітніх компонент у закладах вищої освіти; визначення змісту, методів і форм навчальної діяльності тощо.

Варто зазначити, що викладач, націлений на використання у своїй педагогічній діяльності інтерактивних технологій, повинен розробити методичне забезпечення педагогічної діяльності. Необхідно мати нормативно-організаційне забезпечення освітнього процесу, зокрема, необхідно мати навчально-методичну документацію, що регламентує діяльність викладача: робочий навчальний план, освітню програму, робочу програму навчальної дисципліни тощо; по-друге, інструктивно-методичне забезпечення – пояснювально-інструкційна документація, що забезпечує ефективне включення студентів у освітній процес із викладацьким супроводом на всіх етапах його здійснення (інструкції й методичні рекомендації (форум, чат, клас-рум тощо), методичні матеріали для здобувачів освіти з питань виконання різних видів навчальної діяльності (тестування, написання есе, проєктна діяльність тощо); по-третє, навчально-ресурсне забезпечення – друковані, електронні та програмні ресурси, що передбачено для використання безпосередньо під час навчання (матеріали лекцій, друковані й електронні посібники, презентації, тренажери, тестувальні програми).

Дискусія і висновки

Використання інтерактивних технологій навчання веде до якісних змін у діяльності здобувачів освіти під керівництвом викладача. Насамперед це стосується введення в освітній процес специфічних організаційних форм навчання, методів, способів, прийомів і засобів

його здійснення. Так, використання комп'ютерних мультимедійних технологій дає можливість для модернізації форм занять інформаційно-методичного блоку (використання мультимедійних презентацій у поєднанні з роздатковими опорними конспектами, використання інтерактивних програмних засобів під час лабораторних і практичних робіт тощо). Такі форми, методи й засоби навчання не завжди знайомі здобувачам освіти, що іноді стає певним бар'єром на початкових етапах навчання. Тому постає необхідність створення викладачем нового покоління інструктивно-методичного забезпечення.

Досвід переконує, що навчально-ресурсне забезпечення професійної діяльності викладача вищої школи є досить різноплановим. Воно має забезпечувати реалізацію цілісності проєктованої викладачем педагогічної діяльності, яка проявляється у єдності освітньої мети, змісту, дидактичного процесу, форм організації навчання тощо. А це так само формує усвідомлене сприйняття навчальної інформації здобувачем освіти, підвищує його розумову активність, створює умови для гуманізації взаємодії викладача і студента, унаслідок чого змінюється стиль їхнього спілкування в бік діалогу та співробітництва, а управлінська діяльність на всіх рівнях трансформується із суб'єкт-об'єктних у суб'єкт-суб'єктні на рефлективному ґрунті (Сисоєва, 2011). Відтак, продумане та якісно створене навчально-ресурсне забезпечення дозволяє викладачу координувати роботу від виконання інформаційно-контролюючої до консультативно-координуючої функції.

Упродовж тривалого часу практиці професійної підготовки майбутніх педагогів поширилися так звані нетрадиційні практичні заняття. Їхніх різновидів є дуже багато. Завданням викладача виступає педагогічно вмотивований підбір форм і методів організації освітньо-виховної діяльності, ураховуючи індивідуальні особливості студентів, так реалізуючи принцип студентоцентрованого навчання.

Варто зазначити, що найбільш ефективним способом відтворення набутих компетенцій залишається практична реалізація потенціалу здобувачів освіти в період асистентської практики: *індивідуальна або групова консультація, бесіда-тренінг, "освітня подія", коучинг, вебінар, асистентське стажування*. Деталізуючи параметри застосовуваної нами інтерактивної стратегії, зупинимось на їхніх коротких характеристиках.

Індивідуальна консультація (бесіда) є індивідуальною організаційною формою, яка презентує собою обговорення з викладачем важливих питань, пов'язаних з особистим розвитком і освітою кожного здобувача освіти. Варто акцентувати увагу на тому, що індивідуальні бесіди дозволяють організувати процес супроводу тих, хто проходить практику, більш цілеспрямованим, ефективним, підвищити активність кожного студента. Метою індивідуальної консультації виступає активізація кожного студента з урахуванням індивідуальних здібностей, особливостей характеру практиканта, навичок спілкування, з урахуванням подальшої самостійної роботи із формування й реалізації власної індивідуальної освітньої програми. Спираючись на питання, спеціально підібрані для зустрічі з кожним конкретним здобувачем освіти, викладач і студент спільно складають робочий план із реалізації певного кроку індивідуальної освітньої програми, створення індивідуальної траєкторії в освітньому та виховному процесі. Зокрема, для успішної бесіди необхідно встановити:

а) діалогічність відносини (основу діалогу становить спільний пошук способу розв'язання проблеми, у процесі якого учасники діалогу можуть висловлювати свої припущення та відстоювати на рівних власні погляди);

б) емоційно комфортні стосунки (умови спілкування повинні бути організовані так, щоб учасники відчували свою успішність та інтелектуальну самостійність).

До того ж, варто враховувати важливість бесіди, яка щоразу повинна мати не лише освітній, а й емоційний ефект, щоб надалі була можливість проводити більш глибокий аналіз освітньої ситуації кожного суб'єкта навчання. Важливо, щоб унаслідок бесіди учасниками було досягнуто консенсусу (згода відносно до результату діалогу), а також "мотив просування" до істини та конструктивне використання з цією метою всіх засобів, які є в арсеналі учасників бесіди.

Доцільно звернутись до деяких тренінгових завдань-вправ, спрямованих на опрацювання здобувачами освіти "бар'єрів-комунікації": вправи "захоплення ініціативи в діалозі (за розробленим алгоритмом)", "чарівне слово" (в чому полягає "секрет" того, щоб студент повірив у щирість викладача), "вибір стратегії поведінки" майбутнього викладача у конфліктній ситуації навчального спілкування зі студентом (опрацювання найбільш типових стратегій – "ухилення", "компромісу", "співробітництва"), "самооцінювальний лист сформованих професійних умінь" (за запропонованою викладачем шкалою).

У межах таких групових занять викладач здійснює кілька функцій: мотиваційну, комунікативну й рефлексивну. Це сприяє конструктивності такого підходу: тематика майбутньої консультації заздалегідь обговорюється разом з усіма студентами у групі, створюючи атмосферу доброзичливості, взаєморозуміння та співпраці під час проведення самої консультації, спонукає викладача і студентів до спільного творчого пошуку, з виходом на продуктивність консультації.

Коучинг, як метод, виявився досить ефективним, хоча має і свої обмеження. Одне з них – необхідність наявності внутрішньої мотивації до змін у здобувача освіти, прагнення вдосконалюватися й розвиватися, готовність брати відповідальність за процес досягнення тих чи інших цілей. Коуч дозволяє осмислювати процес становлення особистості в контексті ідеї індивідуальної її підтримки на етапі особистісно-професійного зростання, підвищення професійних здобутків. Педагогічний коуч, на думку деяких дослідників (Доброскок, Коцур, & Нікітчина, 2008) поліпшує процес "руху" особистості через відкриття більшого спектру альтернатив, зосередженості на бажаному результаті. Отже, у такий спосіб студент сприймається таким, яким він є у теперішній час, однак готовий вчинити дії, що призведуть до бажаного результату. Нами враховувалась і доцільність акценту на "краще в особистості", що справді позиціонує коуч суттєвим ресурсом освітньо-виховного процесу, де не задаються "готові рішення", а стимулюється самостійність, відповідальність, критичність, де немає "категоричних повчань". Досвід показує, що такого роду зрілість присутня абсолютно не в кожного здобувача освіти, а тому постає локальне завдання викладача: набуття підопічним у процесі розвитку готовності "брати на себе відповідальність за процес свого становлення і навчання", як фахової компетентності.

Найпоширенішим методом інтерактивної стратегії є вебінар. Термін утворений від слів "web" та "seminar" і застосовується для позначення різних онлайн-заходів: семінарів, конференцій, дискусій, зустрічей, презентацій, а в деяких випадках – тренінгів і мережевих трансляцій тих чи інших подій. У нашому досвіді під час вебінару зв'язок між учасниками підтримується через Інтернет. Практика підготовки майбутніх фахівців підтверджує прогресивність технології проведення вебінарів, яка вбачається в інтерактивності, тобто ефекті "фізичної присутності". Слухачі мають можливість сприймати все, що демонструє й говорить викладач-науковець, вести з ним діалог, уточнювати в усній або письмовій формі незрозумілі моменти або відповідати

на поставлені їм запитання (типу: "як досягти толерантності у "суб'єкт-суб'єктній взаємодії"; "як забезпечити "свободу" вибору темпу навчально-пізнавальної діяльності здобувача освіти" тощо).

У процесі підготовки фахівців вищої школи активно використовується метод проєктів, як форма презентації індивідуальної або самостійно роботи студента з конкретної проблеми. Варто враховувати, що проєктування переслідує мету корпоративності та міждисциплінарності. Метод проєкту належить до методів активного навчання: ми говоримо, слухаємо й робимо водночас, але домінує все ж творчий пошук студента. Роботу студентів над проєктом необхідно спрямовувати на дотримання етапності виконання:

1) підготовчий етап: визначення теми та мети проєкту; обговорення теми; обґрунтування актуальності теми; розподіл завдань по групах; обговорення способів досягнення кінцевих результатів, засобів збирання інформації;

2) реалізація проєкту, що передбачає, зокрема формування портфоліо, а також систематизація й аналіз отриманих даних; підготовка студентів до презентації проєктів; створення презентабельного варіанту портфоліо;

3) оцінювання результатів на основі презентації проєкту (в усній або письмовій формі; колективне обговорення проєкту; на основі конкурсу портфоліо та оприлюднення презентації; захисту проєктів; виступів опонентів; можливості реалізації проєкту; оцінювання тощо);

4) висновки.

Необхідно враховувати, що підготовка викладача до занять із магістрантами за груповою формою навчання передбачає певні етапи (обрання інтерактивного методу відповідно до мети практичного заняття й особливостей матеріалу, який вивчається; педагогічно доцільне формування цільової групи студентів; ретельне продукування структури заняття з використанням групових форм навчальної діяльності; обрання проблеми для розв'язання та визначення шляхів її вирішення; обмірковування інтер'єру аудиторії). Як і кожна форма роботи зі здобувачами освіти в аудиторії під час навчального заняття, групова форма не повинна розцінюватись як самоціль. Варто розуміти, що викладачеві потрібно часто змінювати форми й методи навчання відповідно до фахової специфіки магістрантів. А впровадження нових методик викладання у вищу школу потребує від викладача зміни і у ставленні до своєї ролі в аудиторії, як до зуправління процесом навчання.

Звичайно, будь-яка успішна навчально-методична робота вимагає відповідної звітної документації. У процесі роботи, спрямованої на формування у магістрантів готовності до професійної діяльності, можна використовувати такі види документації як щоденник і портфоліо. Залежно від потреби, можна ввести в обіг додатково розроблений викладачем і здобувачами освіти будь-який інший вид документації, який міг би детальніше відображати роботу й результати освітньо-виховного процесу. Зокрема, електронне портфоліо може бути представлено у вигляді вебсайту, або як самостійний ресурс. Його переваги: технологічність, оперативність, створюваність структурованої медіатеки ("тека" – з італ. портфель із документами) цифрових освітніх ресурсів, автоматизація обліку та власних досягнень, можливість представити свій досвід великій кількості експертів і колег та ін. Найголовніше – це можливість компактно зберегти великий обсяг інформації, завдяки гіпертекстовій організації інформації, портфоліо в електронній формі дозволяє інтерактивне виконання вправ, текстів тощо. За своєю сутністю електронне портфоліо є одночасно і дидактично-методичним комплексом, і засобом моніторингу професійного зростання педагога. За призначенням виділяють електронне портфоліо документів, портфоліо

відгуків, портфоліо розвитку, звітне портфоліо, демонстраційне портфоліо, портфоліо зростання, інструментальне портфоліо. В окресленому документі має чітко й доступно викладатися матеріал, який супроводжується цікавими прикладами та тренувальними вправами.

Основним в ідеї портфоліо є можливість простежити стратегію й тактику обраної фахівцем професійної поведінки. Портфоліо виконує такі функції: накопичувальна, модельна, діагностична, мотиваційна, рейтингова, функція систематизації й ранжування, функція рефлексії власної діяльності.

На підставі аналізу наукових досліджень встановлено, що готовність є станом, за якого все зроблено, "все готове до чого-небудь", і водночас вимагає як багаторівневе динамічне утворення, усі компоненти якого взаємозалежні та взаємообумовлені. Готовність магістра освіти до педагогічної діяльності в дослідженні розглядається як складне, багатоконпонентне утворення, що має динамічну структуру та включає професійно-педагогічну спрямованість, наявність педагогічних здібностей, систему наукових знань, умінь і навичок, компетентностей, оволодіння якими дозволяє випускнику магістратури здійснювати продуктивну педагогічну діяльність.

Методичний супровід до майбутньої професійної діяльності магістрантів є динамічною системою, реалізується через педагогічно вмотивований добір змісту, форм, методів з урахуванням дидактичних принципів.

Важливим у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів вищої школи є актуалізація міжпредметних зв'язків, особистісного цілеутворення та гуманістичної спрямованості взаємодії у підсистемі "викладач-студент", успішність поетапного розгортання запровадженої інтерактивної стратегії (інформаційний, інструментальний, проєктувальний). Як результат готовності до професійної діяльності, позитивно варто оцінити ефективність таких інтерактивних методів навчання та формування професійної ідентичності майбутніх викладачів як "освітня подія", вебінар, коучинг й ін.

До перспективних напрямів подальших наукових досліджень інтерактивних стратегій розвитку готовності майбутніх викладачів вищої школи до професійної діяльності та представлення їх у наукових статтях варто віднести вивчення специфіки питань: "людина-знакова система", "людина-техніка", "людина-художній образ" та інших,

що сприятиме удосконаленню й оновленню активних форм і методів навчання майбутніх фахівців вищої школи.

Список використаних джерел

- Главник, О., & Беєв, Г. (2006). *Технології навчання дорослих*. Главник. Дичківська, І. (2004). *Інноваційні педагогічні технології*. Академвидав. Доброскок І. І., Коцур В. П., & Нікітчична С. О. (2008). *Інноваційні педагогічні технології: теорія і практика використання у вищій школі*. Педагогічна думка. Остапчук, Д., & Мирончук, Н. (2014). Інтерактивні методи навчання у вищих навчальних закладах. *Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном*. ЖДУ імені Івана Франка. Підласий, І. (1998). *Діагностика та експертиза педагогічних проєктів*. Україна. Пометун, О. (2007). *Енциклопедія інтерактивного навчання*. [Б. в.]. Плахотнік, О. (2021). Формування готовності майбутніх фахівців педагогіки вищої школи до професійного самовдосконалення в умовах університетської освіти. *Педагогічна освіта в класичних університетах*. ФОП Ямчинський О. В., 14–27. Сисоева, С. (2011). *Інтерактивні технології навчання дорослих*. ВД "ЕКМО". Січкарук, О. (2016). *Інтерактивні методи навчання у вищій школі*. Таксон. Софій, Н., & Кузьменко, В. (2003). *Про сто і один метод активного навчання*. Крок за кроком. Фіцула, М. (2010). *Педагогіка вищої школи*. Академвидав Шевчук, П., & Фенрих, П. (2005). *Інтерактивні методи навчання*. WSAP.

References

- Dychkivska, I. (2004). *Innovative pedagogical technologies*. Akademivadv [in Ukrainian]. Dobroskok I. I., Kotsur V. P., & Nikitchyna S. O. (2008). *Innovative pedagogical technologies: theory and practice of use in higher education*. Pedagogical thought [in Ukrainian]. Fitzula, M. (2010). *Teacher of a higher school*. Akademivadv [in Ukrainian]. Hlavnik, O., & Bevs, G. (2006). *Adult learning technologies*. Chief [in Ukrainian]. Ostapchuk, D., & Myronchuk, N. (2014). Interactive learning methods in higher educational institutions. *Modernization of higher education in Ukraine and abroad*. Ivan Franko State University [in Ukrainian]. Plahotnik, O. (2021). Formation of the readiness of future pedagogic specialists of a higher school for professional self-improvement in the conditions of university education. *Pedagogical education in classical universities*. FOP Yamchynskyi O. V., 14–27 [in Ukrainian]. Podlasy, I. (1998). *Diagnostics and examination of pedagogical projects*. Ukraine [in Ukrainian]. Pometon, O. (2007). *Encyclopedia of interactive learning*. [B. in.] [in Ukrainian]. Shevchuk, P., & Fenrich, P. (2005). *Interactive learning methods*. WSA [in Ukrainian]. Sichkaruk, O. (2016). *Interactive learning methods in higher school*. Taxon [in Ukrainian]. Sofiy, N., Kuzmenko, V. (2003). *Simple and one method of active learning*. Step by step [in Ukrainian]. Sysoeva, S. (2011). *Interactive technologies of adult education*. VD "EKMO" [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 10.06.23
Прорецензовано / Revised: 22.05.23
Схвалено до друку / Accepted: 22.05.23

Olga PLAKHOTNIK, DSc (Ped.), Prof.
e-mail: olgaplakhotnik@knu.ua
ORCID ID: 0000-0002-7732-5554
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

INTERACTIVE STRATEGIES FOR DEVELOPING THE READINESS OF FUTURE TEACHERS OF HIGHER EDUCATION FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES

The article talks about the fast spread of interactive, discussion and role-playing forms of collective learning in combination with student research projects and the use of electronic means and technologies. The interactive strategy has the following characteristics: a) training is based on the interaction of the subjects of training, the environment which is the space for the application of acquired experience; b) the educational process changes the interaction of learning subjects, so the activity of the teacher is inferior to the activity of the student where the main task of the teacher is to create conditions for increasing the student's initiative, understanding, reflection, application in practice.

A teacher who aims to use interactive technologies in pedagogical activity must develop methodical support for pedagogical activity. It is necessary to have regulatory and organizational support for providing educational process, in particular, it is necessary to have educational and methodological documentation that regulates the teacher's activity: working curriculum, educational program, working program of the educational discipline, etc.; secondly, instructional and methodical support – that is explanatory and instructional documentation which ensures the effective inclusion of education seekers in the educational process with teaching support at all stages of its implementation (instructions and methodical recommendations (forum, chat, classroom, etc.), methodical materials for students on the implementation of various types of educational activities (testing, writing essays, project activities, etc.); thirdly, educational resource support is printed, electronic and software resources that are intended for use directly during education (printed and electronic manuals, materials of lectures, presentations, test programs, etc.).

The most effective way of reproducing the acquired competences remains the practical realization of the potential of education seekers during the period of assistant practice: individual or group consultation, conversation-training, "educational event", coaching, webinar, assistant internship, etc.

Keywords: higher school, readiness for professional activity, interactive strategies, education seekers.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у збиранні, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; у рішенні про публікацію результатів.

The author declares no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.